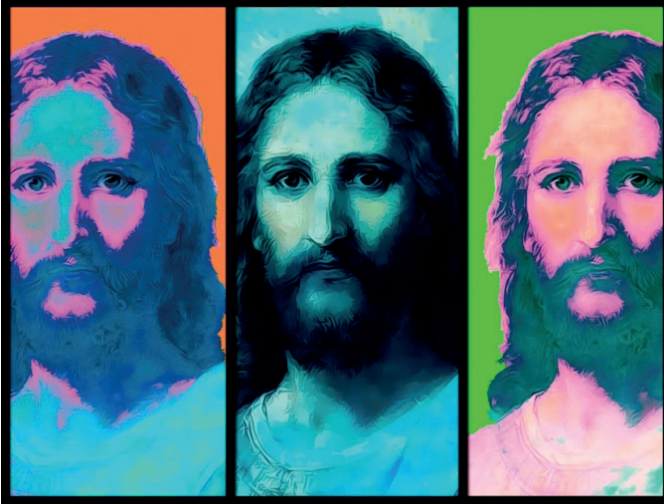

JESÚS EN L'EVANGELI DE MARC, MATEU I LLUC

FRA JESÚS ROMERO

No ens espantem. Aquests tres rostres de Jesús una mica “warholians” volen ser només una expressió plàstica que ens serveixi per a introduir-nos a la qüestió de **Jesús en l'evangeli de Marc, Mateu i Lluc**. El títol té la seva raó de ser, tot i que pugui sonar estrany en un primer moment. JESÚS és SEMPRE el protagonista de l'evangeli. Per això el centre de la nostra investigació és Ell i només Ell. D'altra banda, però, trobem aquest *en l'evangeli de...*; “l'evangeli” (en singular) i no “els evangelis” (en plural). Gramaticalment hauria de dir *Jesús en els evangelis de...* (perquè són tres evangelis que veurem). Però m'agrada la formulació perquè l'*Evangeli* (que escric en majúscula), la Bona Notícia, és UNA. El que passa és que tenim, per dir-ho d'alguna manera, la mateixa notícia en tres “rostres” (ara podeu entendre la foto); la mateixa notícia amb el ROSTRE DE JESÚS segons Marc,

el ROSTRE DE JESÚS segons Mateu i el ROSTRE DE JESÚS segons Lluc. També veureu que l'ordre dels evangelis no és el tradicional que tots trobem en les nostres bíblies (Mateu, Marc, Lluc...), sinó que estan distribuïts així perquè els entesos s'han posat d'acord en dir que Marc és el més antic. Els presentarem, doncs, del més antic al més nou, tot i que Mateu i Lluc és probable que fossin escrits més o menys en la mateixa època en llocs diferents. I, és clar, trobem a faltar l'evangeli segons Joan,

perquè no el tractem en el nostre estudi, dedicat al rostre de Jesús en els evangelis coneguts com a *sinòptics*.

El mot “evangeli”

Hauríem de començar explicant què volem dir amb la paraula *evangeli*. És una paraula que, normalment, traduïm per *Bona Notícia*. Ara bé, ¿de quin tipus de *Bona Notícia* estem parlant? ¿Què entenen els primers cristians amb aquesta paraula? Aquesta paraula, antigament, dins el món pagà, tenia dos aspectes que es podríem assemblar, salvades les distàncies, al que per a nosaltres és avui un **exvot** i una **propina**. En principi, l'evangeli era **el sou o el regal** que rebia aquell qui portava una bona notícia. Aquí, fa ja molts anys (ja és cosa del segle passat), pels volts del Nadal arribava a casa ara l'escombriaire, ara el sereno, i ens portaven una postal amb els bons desigs per a les

festes que s'apropaven. Quan feien això sabíem que calia donar-los *l'aguinaldo*, uns diners, la **propina** que era una mena de recompensa per la feina que feien al barri. Doncs, més o menys, l'evangeli era com la propina, com *l'aguinaldo* merescut per portar-nos bones notícies. Si voleu, el sereno o l'escombriaire ens portaven la postaleta que anunciava les festes de Nadal, la bona notícia del Naixement de Jesús, i els donàvem la propina per anunciar-nos-la ni que fos indirectament.

Però, com dèiem, també podem fer aquesta connexió del mot *evangeli* amb el concepte d'**exvot**. Si anem a Montserrat o a Núria, trobem una col·lecció d'exvots que són mostra de l'agraïment d'aquelles persones que s'han vist afavorides per un favor de la Mare de Déu. Aleshores l'exvot constata, per part d'aquell que el dóna, tant el miracle com l'agraïment per aquest miracle rebut. En l'antigor la paraula *evangeli* també feia referència, a vegades, a l'ofrena que feia aquell que havia rebut de la Divinitat un favor i, per tant, era ensems prova del miracle i de l'agraïment personal. Donava fe de la *bona notícia* que havia estat guarit, escoltat, atès.

Més endavant, quan l'Imperi Romà estava en expansió i també, abans, l'hel·lenisme en tota la seva extensió, aquesta paraula, *evangeli*, va servir per a referir-se, justament, a allò que ja s'apropa més al que normalment traduïm: una bona nova en sentit estricte. La bona notícia, ¿de què? Doncs, per exemple, quan l'emperador havia guanyat una guerra tot sotmetent els seus enemics o que havia tingut un fill que el podia succeir en el tron i, per tant, que l'imperi adquiria estabilitat; perquè si l'emperador havia tingut un hereu, se suposava que l'hereu portaria l'estabilitat del regne o de l'imperi. Ja sabem que tota cosa humana és flor d'un dia, perquè l'emperador podia ser assassinat

i els descendents també, però normalment volia dir això, la idea d'evangeli: una bona notícia, alegre, joiosa, que dóna esperança, que ens és d'estabilitat i d'harmonia.

I d'aquí ha passat, en llenguatge creient, a la Bona Notícia amb majúscules. ¿Quina és aquesta *Bona Notícia*? És Jesús, el Messies, el Salvador del món. Per al cristià aquesta és la Bona Notícia, i l'evangeli s'ha convertit, amb el pas del temps, en aquests quatre llibres, aquests quatre textos que tenim al començament del nostre Nou Testament, que recullen la vida d'aquesta Bona Notícia encarnada: **la vida de Jesús**. Diguem-ho ja clarament: *l'evangeli* és Jesús; *l'evangeli* ja no és una idea, una abstracció per al cristià, és una Persona concreta: és Jesús de Natzaret, cregut i confessat com el Messies. Això és el que intenten dir-nos els Evangelis i normalment ja de bon principi (cfr. Mc 1,1).

Els Evangelis

Aleshores, ¿què és un *Evangeli*? Nosaltres obrim la Bíblia per la part del Nou Testament i ens trobem amb *quatre* evangelis. Però, ¿què són? ¿Com s'ha arribat a aquest llibre concret, acabat, que anomenem *Evangeli*? Per arribar a aquest "producte acabat" hem de parlar, *grosso modo*, de tres etapes: la primera etapa seria, diguem-ne, la de Jesús; la segona etapa seria la dels apòstols i la tercera etapa la dels evangelistes. Totes tres etapes tenen el seu moment i són cabdals per entendre el text que avui tenim entre mans i que anomenem **EVANGELI**.

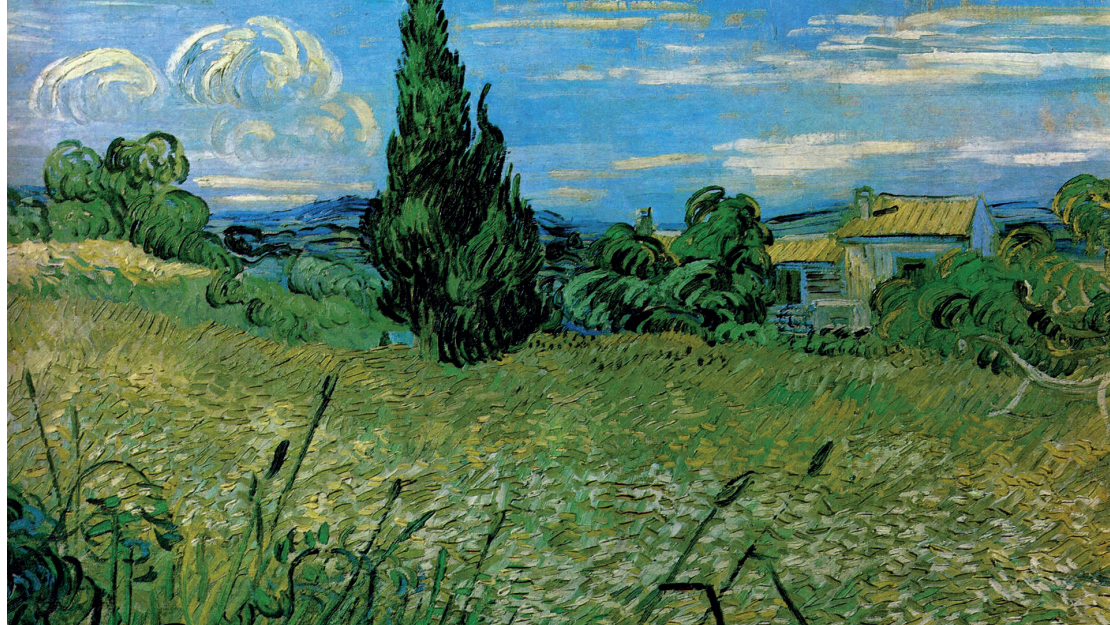
Comencem per **Jesús**. Ens ajudem d'aquest text dels *Fets dels Apòstols* (**2, 22-24**): *Israelites, escolteu aquestes paraules: Jesús de Natzaret era un home que Déu va acreditar davant vostre, obrant entre vosaltres, per mitjà d'ell, miracles, prodigis i senyals. Tots ho sabeu prou. Doncs bé, aquest Jesús va ser entregat*

d'acord amb la decisió i el disegni que Déu havia fixat per endavant, **i vosaltres el vau matar fent-lo clavar a la creu per uns impius. Però Déu l'ha ressuscitat alliberant-lo dels dolors de la mort, que de cap manera no podia continuar retinent-lo sota el seu poder** (cfr. també el testimoni paulí a **1 Co 15,3-4**). Aquest és el primer missatge, que els experts anomenen *kérygma* ("proclamació", del grec *keryssō: proclamar*). El *kérygma* és la forma resumida del missatge o el nucli de la predicació dels apòstols després de les trobades amb Jesús Ressuscitat. Aquest primer missatge no el tenim enregistrat (ja ens agradaria!!!), però els estudiosos l'han pogut *isolar* com ara hem fet nosaltres amb aquest text dels *Fets dels Apòstols*: **Jesús era un home, que morí a la creu d'una forma pública i evident davant de**

tothom, a qui Déu va acreditar, va reconèixer, davant de tothom com a Fill seu i Messies, primer amb els miracles que Ell obrava i, després de mort, ressuscitant-lo d'entre els morts. És un missatge molt curt, però aquest és el nucli de la Bona Nova: que hi ha algú com nosaltres, un home que ha viscut i ha patit, que ha viscut el mateix que nosaltres, perquè era realment un home i un home que tothom coneixia i n'havia sentit a parlar. Aquest home va morir a la creu com un blasfem i tingut com un perill públic, però Déu, ressuscitant-lo d'entre els morts, ha revelat que aquest era l'Home, en majúscules, el Fill de Déu, que és el que trobarem resumit en els evangelis. Aquest és el nucli de la fe cristiana. Tot comença per aquest anunci, l'anunci del Jesús ressuscitat, del Jesús que ha patit ignominiosament i innocentment; però tot a la llum d'aquell gran esdeveniment, d'aquell Jesús que era mort i que ara viu. I els Evangelis s'escriuran per això mateix: **el detonant és Jesús ressuscitat.** És a través de les diferents aparicions del Jesús ressuscitat que els primers deixebles experimentaran que Jesús és viu, que ja no pot morir mai més, que els acompanya i que els acompanyarà sempre. Quan això passa, els primers deixebles comencen a fer lectura de tot el que ha passat, del que Jesús feia, del que Jesús ensenyava, del que ells mateixos van viure i escoltar de llavis de Jesús i comencen a treure conclusions de tot plegat: **veritablement aquest era el Fill de Déu, és el Déu amb nosaltres!**

I passem als **apòstols**. Ara m'ajudo d'un text que trobem al principi del llibre *dels Fets dels Apòstols* (**1,21-22.26**) que ens parla de l'elecció de Maties (qui substituirà Judes, el traïdor, ja mort, per tornar a refer el nombre de Dotze, nombre simbòlic que fa referència a totes les tribus d'Israel): **Cal, doncs, que sigui amb nosaltres testimoni de la resurrecció de Jesús, el Senyor, un**

d'aquests homes que ens acompanyaren durant tot el temps que ell (Jesús, s'entén) visqué entre nosaltres, **des del dia que Joan el batejà fins al dia que fou endut d'enmig nostre cap al cel (...)** Ho van fer a sorts, i la sort recaigué sobre Maties, que fou agregat als onze apòstols. Ja tornem a tenir complert el número simbòlic de dotze apòstols, però fixem-nos amb les característiques d'aquest personatge que s'ha escollit (i que el posa a la mateixa alçada dels altres onze): **algú que sigui amb nosaltres testimoni de la resurrecció de Jesús.** Aquest és el fet, aquest és l'esdeveniment cabdal. No val qualsevol persona. Ha de ser algú que sigui **testimoni de la resurrecció de Jesús.** Però no sols això, cal que hagi acompanyat tot aquest procés **des del dia que van batejar Jesús al Jordà fins al dia que fou endut d'enmig nostre cap al cel.** Per tant, l'evangeli, la Bona Notícia, parteix d'aquell esdeveniment, però també d'uns testimonis oculars, d'unes persones ben concretes, els Dotze, que han conviscut amb Jesús i poden dir: *Certament aquest home, amb qui vam conviure, amb el qui vam patir, de qui a vegades ens vam avergonyir, a qui vam arribar a abandonar quan ell va morir en la creu, aquell home és el Fill de Déu i nosal-*

tres ara en donem testimoni. Testimoniatge aquest que molts segellaran amb el vessament de la pròpia sang. Poca bromal!

I, finalment, els **evangelistes.** Aquí parlem ja directament dels nostres protagonistes escriptors/redactors (que poden ser o no la mateixa persona, però parlem d'aquell que ens ha donat el text acabat que podem llegir i meditar). Cito els primers versets de l'*evangeli de Lluc (1,1-4)*, que és el qui testimonia d'una forma claríssima tot el procés redaccional que ha fet (i que val per a tots els evangelistes). Cal recordar-ho: l'evangelista és un autor, no és un testimoni de primera mà, però un autor creient, cristià convençut. Els evangelistes solen estar a cavall entre la primera i la segona generació de cristians. De fet els evangelis en la seva forma escrita comencen a aparèixer quan aquests primers testimonis oculars (els Dotze i d'altres testimonis de primera mà com ara Pau), moren o són morts, car la majoria acaben màrtirs. Quan aquests testimonis primers manquen, ja corrien de feia temps, ben segur, tota una sèrie de tradicions orals i escrites. Probablement els primers escrits que corren són els de la Passió, recordant tot el procés judicial de Jesús, la seva mort i la seva

resurrecció. Altres són dites de Jesús. Altres recorden escenes concretes de la seva vida. Van corrent diferents textos, normalment de tradició oral, que després es posen per escrit. Aquí, en el text de Lluc, trobem una prova d'aquest procés: *Són molts els qui han emprès la tasca d'escriure un relat dels fets que s'han acomplert entre nosaltres, **valent-se del que ens han transmès els qui des del principi en foren testimonis oculars i després esdevingueren servidors de la Paraula. També jo, havent-me informat minuciosament de tot des dels orígens, he decidit d'escriure-t'ho, il·lustre Teòfil, en una narració ordenada, perquè constatis la solidesa dels ensenyaments que has rebut.*** L'apòstol era un servidor de la Paraula. Aquí tenim, però, una persona que s'ha proposat d'escriure, de narrar, segons els testimonis oculars apostòlics i el que d'altres han transmès, la vida de Jesús. Fer això, però, té una finalitat; no s'ha fet perquè sí. L'evangelista **no escriu** la història de Jesús **com els grecs del seu temps** escriuriem la història d'un personatge famós. Cert, Lluc que era un gentil, és natural que a l'hora d'escriure, amb el seu estil, ens pugui fer pensar com escrivien els grecs les històries dels herois o dels personatges importants (Lluc és fill del seu temps); però ell no vol escriure la història d'un heroi, Lluc vol escriure la història de Jesús, que és tota una altra cosa. Nosaltres no podem llegir els evangelis com si estiguéssim veient una successió d'imatges i esdeveniments en un vídeo –això és una mania nostra actual– sinó que hem de llegir-ho tot com una gran catequesi (recordem que Lluc vol escriure el seu Evangeli perquè Teòfil *constati la solidesa dels ensenyaments que ha rebut*: el vol **refermar en la fe**). Una clau de lectura per situar-nos davant de qualssevol dels quatre evangelis és saber que cada evangelista està fent cate-

quesi a una comunitat determinada, que vol respondre a les necessitats, o plantar cara als perills o als problemes que està passant la seva comunitat i, aleshores, tenint en compte tot això, “condicionat” per tot això, l'evangelista narra aquesta història de Jesús que transforma en un relat. És una narració ordenada, no ho oblidem, **perquè també nosaltres constatem la solidesa dels ensenyaments que hem rebut.**

Els evangelistes han fet la selecció i la síntesi d'aquestes fonts que els havien arribat o que tenien a l'abast. N'han feta una adaptació i una estructura, i han acabat un redactat en forma de proclamació (és just el que fem a missa, no *llegim* l'Evangeli ni les altres lectures bíbliques: les *proclamem*, és un missatge viu!!!). No és una biografia neutra, això cal tenir-ho sempre en compte; és, primer de tot, la proclamació, l'anunci, que Jesús és aquest Crist ressuscitat viu entre nosaltres i, també, ens volen ensenyar la “veritat” del que ensenyaven els apòstols. “Veritat” entre cometes, no perquè contingui algun vici d'error, sinó perquè no és una veritat com nosaltres avui l'entendem. Nosaltres avui, quan pensem en la història i en un relat històric, com bons hereus del segle XVIII i XIX que som, pensem en una història que és un conjunt d'esdeveniments, de fets, quantificables i verificables. Volem fets, i com més nítids siguin els fets i més clars i concrets, millor. Però els evangelis no són així. Ho hem de tenir molt en compte. Els relats dels evangelis són veritat perquè estan **basats en fets històrics**, però l'autor és lliure de fer servir aquesta veritat per adaptar-la a la situació o a la necessitat de la seva comunitat.

Una darrera pregunta, ¿per què *només quatre* evangelis? Això és una història llarga d'explicar. Sabem del cert de l'existència d'altres evangelis que, per diferen-

pel principi: per saber de què va un llibre, normalment anem al pròleg. En el cas dels evangelis, també. Fem cas del que se'ns diu al pròleg, car el començament dels evangelis ja ens volen donar pautes de lectura. L'evangeli de Marc s'inicia, gairebé, amb una confessió de fe: *Comença l'evangeli de Jesús, el Messies,*

ciar-los del evangelis que trobem a les nostres bíblies, coneguts com a *evangelis canònics*, els anomenem *evangelis apòcrifs*. Sabem que l'Església (estesa per tot el món conegut d'aleshores) aviat va començar a llegir, en les seves trobades comunitàries i litúrgiques, les cartes de Pau i també altres textos. Fou en aquest ús que l'Església reconegué que la fe que professaven en Jesús es reconeixia en aquests textos i els servaren per a la lectura pública i la meditació personal. Els altres textos de mica en mica foren rebutjats. Normalment si tenim l'ocasió de llegir algun d'aquests evangelis apòcrifs (el de Tomàs, el *Proto-evangeli de Jaume* o el que s'ha fet més popular l'*evangeli de Judes*) veurem que són textos que neixen bàsicament per dues raons: per omplir llacunes que els textos canònics no expliquen (detalls, per exemple, de la infantesa de Jesús, de Josep, de la Maria...) o bé esdevenen llibres catequètics d'altres doctrines (com ara el gnosticisme, que amb base cristiana expressava una altra manera de veure i entendre el paper de Jesús a la història). Crec que ara ja podem abordar els evangelis en concret.

Jesús a l'Evangeli de Marc

Comencem amb l'apropament a Jesús segons l'Evangeli de Marc. I comencem

Fill de Déu (Mc 1,1). Jesús, un personatge concret, de la història concreta d'Israel, que la gent coneix (i els de Natzaret el coneixien moltíssim, potser massa i tot, podríem dir). A aquest Jesús, Marc li ha posat el títol de "Messies" ("ungit"). A l'antigor només eren ungit certs personatges per accomplir dignament i amb autoritat el seu ofici: els profetes, els sacerdots i els reis (encara avui és just el que es recorda quan a un batejat se l'ungeix amb el sant crisma). Per tant, això és una confessió de fe tant del redactor/escriptor com de la seva comunitat. Així, quan hom comenci a llegir l'evangeli de Marc, trobarà la *Bona Notícia* de Jesús, perquè aquest és *el Messies, el Fill de Déu*. I tant és així, que l'evangelista Marc ens ho anirà recordant això, que Jesús no és un personatge qualsevol, sinó que Jesús és *el Fill de Déu* –almenys en tres llocs concrets i *in crescendo*: en el moment del seu Baptisme, en el Jordà, on només Jesús és qui sent la veu de Déu Pare i veu baixar l'Esperit Sant en forma de colom; la segona vegada en què apareix la veu de Déu dient: *Aquest és el meu Fill, el meu estimat!* és en la Transfiguració, a la muntanya del Tabor, i aquesta és una revelació una mica més oberta perquè ara ho sent Jesús però també ho sentiran els tres apòstols que hi són presents: Pere, Jaume i Joan; i l'última vegada que es reconeix

Jesús com a Fill de Déu, ho trobarem al relat de la mort de Jesús, i no ho diu un deixeble aquest cop sinó (oh, meravella!!!) un gentil, un paganot, el centurió que està al peu de la creu, probablement el mateix centurió que li va clavar la llançada i que ara diu: *Aquest veritablement és Fill de Déu*. Per tant, la confessió “Fill de Déu” és un *ritornello*, que s’anirà repetint aquests tres cops a l’evangeli de Marc. Marc vol subratllar que Jesús, tot i ser una persona que ha viscut entre nosaltres com un home qualsevol és el Fill de Déu.

Marc és, amb certesa, l’inventor del **gènere literari “evangeli”**. En diem *gènere literari* perquè fins aleshores mai ningú no havia escrit un llibre al qual se li pogués donar aquest títol d’*evangeli*: que expliqués la història d’aquest personatge que es diu Jesús d’una manera determinada i amb una estructura concreta que vol comunicar coses concretes als seus lectors i vàlides encara ara per a aquells que tenen la mateixa fe en Jesús. Li donem el premi a Marc de ser l’inventor d’aquest gènere literari, doncs, perquè té el mèrit de recollir dites i fets de Jesús i ordenar-los *cronològicament i lògicament* cosa que donarà sentit a tot el conjunt. De forma molt resumida, i a tall d’exemple, una divisió de l’obra per a fer-nos-la més entenedora pot ser la següent:

Jesús a Galilea (1,14-8,26)

Jesús camí vers Jerusalem (8,27-10,52)

Jesús a Jerusalem (11,1-16,8)

Marc fa començar la vida de Jesús a Galilea; després hi ha tot un camí que fa Jesús cap a Jerusalem, en dos capítols només; i, finalment, el temps a Jerusalem, que veiem que ja és una mica més llarg. Ja només donant un cop d’ull veiem que l’estructura actual ens diu alguna cosa. Marc dóna **molta importància** al que Jesús **fa i ensenya** primer a Galilea. El camí vers Jerusalem el despatxa en només dos capítols; per tant, no li dóna

tanta importància. I del capítol 11 al 16 és tot el que li passa a Jesús a Jerusalem que, bàsicament, és tota la passió, mort i resurrecció. Aquest esquema té tant d’èxit que els altres evangelistes el repetiran, més o menys, seguint-lo. Ja veurem després que Mateu afegeix més coses i Lluc també..., però l’esquema és el mateix. I això vol dir que aquesta fou més o menys la vida pública de Jesús en els seus darrers anys entre nosaltres.

Un altre esquema que també és vàlid és el de dividir l’evangeli en dues parts:

Primera part: Tres cegueses

Adversaris de Jesús (1,14-3,6)

Els habitants del poble de Jesús (3,7-6,6a)

Els deixebles (8,14-21)

Segona part: Vers Jerusalem

Camí vers Jerusalem (8,27-10,52)

Ministeri a Jerusalem (11,1-13,37)

Passió, mort i resurrecció (14,1-16,8)

Les cegueses demostraran que el camí de Jesús no és el camí de l’èxit, sinó que és el camí de la solitud, de trobar-se cada cop més sol en el seu camí vers la creu. És curiós el que fa Marc, oi? Ell també és l’inventor d’una cosa que els experts anomenen *secret messiànic*. Aniran sortint, de mica en mica, moments en què diuen a Jesús: *Tu ets el Fill de Déu* –sobretot ho fan molt els dimonis, curiosament, que el coneixen molt bé– i Jesús el primer que fa és dir-los: *Cal·leu!*, com dient *Ara no toca que això se sàpiga*. Això s’anirà repetint en l’evangeli de Marc, i en moments claus, moments en què Jesús podria demostrar que té més poder, més força o més autoritat que ningú dels presents. ¿Per què això? A Marc li interessa recordar-nos que Jesús és el Messies, però una *manera determinada* de Messies. Els altres evangelistes també agafaran aquesta idea i la plasmaran en els seus relats donant-hi

altres colors. Però Marc, que és l'evangeli més curt i **més** concís, també és molt lacònic en això. **¿On i quan** es reconeix que Jesús és el Messies? Ho veiem a **Mc 14,62**. Jesús es troba davant del Tribunal del Sanedrí i és el Summe Sacerdot que li diu: *Et conjuro, pel Déu Altíssim, que em diguis si ets el Messies, si ets el Fill de Déu*. I en aquell moment Jesús diu: *Sí, sóc jo*. És l'únic moment en què Jesús diu clarament que és el Fill de Déu. Fixem-nos en quin context ho està dient. Ho està dient en el moment en què està a punt de ser condemnat a mort. Automàticament li diuen que és un blasfem i li donen la sentència. Per tant, i això és important, Marc ens està dient: **Messies sí, però és un Messies clavat a la creu**. Això és el que, si recordeu, les cartes de Pau assenyalen molt també. Si estem avesats a llegir sant Pau, per exemple **1 Cor 1,23** o **1 Cor 2,2**, molt sovint trobem això: *Nosaltres prediquem un Messies crucificat*. És el Messies que assumeix voluntàriament aquesta passió i la mort consegüent per cadascú de nosaltres.

Amb el *secret messiànic*, amb aquest fer callar tothom que li diu massa d'hora que és el Fill de Déu, Jesús esdevé **el Messies d'incògnit**. Si jo hagués de posar un títol a l'evangeli de Marc, li posaria aquest: **MARC O EL MESSIES D'INCÒGNIT**. Perquè a l'Evangeli segons Marc només es revelarà quina mena de Messies **és** en el moment més clau: el de la condemna a mort i reconegut per un pagà en el mateix moment de morir.

Per això també té interès el final original de l'Evangeli (**Mc 16,1-8**), que per ser tan abrupte aviat se'l va ampliar amb un apèndix (**Mc 16,9-20**, que és totalment canònic per a nosaltres, ja que no fa més que recollir textos que coneixem dels altres evangelis). La vida del deixeble només té sentit, per a Marc, **si torna a Galilea**, al lloc on tot va començar, donat que el relat de Marc

és un constant veure que de mica en mica Jesús es va quedant sol. És un Messies d'incògnit que mor sol, abandonat pels més propers. Els qui en la seva vida es veuen reflectits per aquest continu abandonar Jesús tenen esperança: **tornem a Galilea, tornem allà on tot va començar, tornem a fer camí amb Jesús i aprenem a ser deixebles de veritat**. D'això mai no n'aprendrem prou!

Jesús a l'Evangeli de Mateu

Amb l'evangeli de Mateu encetem el tema dels *evangelis sinòptics* i mirem de veure què vol dir aquesta paraula que ja havíem emprat abans en la introducció sense posar-la en context. "Sinòptic" ve també del grec (*synoptikós*) i vol dir "visió de conjunt". Si posem Marc, Mateu i Lluç sota aquest tipus de *mirada de conjunt* trobem que gairebé tot l'evangeli de Marc es troba *literalment* en els altres dos evangelis, però també veiem que hi ha textos de Mateu i de Lluç que són comuns entre ells a més de textos que només són de Mateu i de Lluç. Els estudiosos, en comprovar aquests textos comuns entre Mateu i Lluç que no havien aparegut a Marc, elaboraren una hipòtesi: *Mateu i Lluç han tingut accés a unes dites de Jesús que Marc no va tenir al seu davant per emprar-les!* Aquesta hipòtesi d'una font comuna entre Mateu i Lluç la van anomenar *font Q* (de *Quelle*, "font" en alemany). Tornant, doncs, a l'evangeli de Mateu, ell agafarà l'esquema de Marc, i li afegirà aquests altres textos que ell ha trobat: **Q i material propi**. A aquestes alçades podem entendre el difícil que és per als estudiosos des- triar entre què és collita pròpia de l'autor i què és material que aquests hagin pogut triar, seleccionar i donar una forma final tal i com ara la podem llegir.

Si Marc inicia el seu evangeli dient: *Comença l'evangeli de Jesús, el Messies, Fill de Déu*, Mateu al principi diu: *Genealo-*

seran beneïdes totes les nacions.

Mai no direm prou de la llibertat que l'evangelista té per retocar un text rebut i adaptar-lo a la seva comunitat. Si a Marc trobem, parlant de la fi del món: *Pre-gueu que això no passi a l'hivern (Mc 13,18)*, Mateu hi afegirà: *Pre-gueu que no hàgiu de fugir a l'hivern o en dissabte (Mt 24,20)* deixant-nos entendre

gia de Jesús, el Messies, fill de David, fill d'Abraham (Mt 1,1). Mateu, parla de genealogia, en el més pur estil semític. Les genealogies volien situar el personatge principal de què tractaven dins de la història i Mateu el que fa és situar-nos Jesús dins de la història d'Israel. Marc dóna per entès que en la seva comunitat tothom coneix que Jesús era un personatge històric. Mateu, a més, ho fa a la jueva, probablement –diuen els experts– perquè la seva comunitat podia ser de majoria jueva i, potser no només això, sinó que també podien tendir a voler defensar la seva fe davant el judaisme oficial que els començava a acusar de blasfèmia i a expulsar-los de les sinagogues (Mateu un evangeli *apologètic*? Podria ser una altra clau de lectura i estudi). Aquesta cita, pel que ens interessa, és marca de l'autor. Mateu ho posa perquè probablement per a la seva pròpia comunitat, la majoria jueus com dèiem, interessa recordar que Jesús és no només el Messies, sinó el fill de David –amb totes les ressonàncies que tenia el Rei David dins la història jueva i per a un lector jueu de l'evangeli de Mateu– i fill d'Abraham, per tant, ens remuntem als inicis, al llibre del Gènesi, en què Déu fa aquell pacte amb Abraham dient-li: *Tu posseïràs aquesta terra i en tu*

que probablement hi ha un tret característic dins la comunitat: que guarden el dissabte. Afegeix el dissabte perquè sap que segons la Llei de Moisès aquell dia ningú no es podia moure fora de determinats quilòmetres. Aquest petit exemple és significatiu a més per a mostrar-nos que cada evangelista té els seus trets característics, una comunitat concreta al davant i amb els seus problemes a resoldre. Potser Mateu el que vol amb el seu evangeli és animar la seva comunitat en el seu dia a dia i que, si tenen problemes amb els jueus del voltant, l'evangeli pugui també ser una eina per a defensar la seva fe en el Messies Jesús amb arguments que els jueus poden entendre.

Si tenim en compte l'esquema de l'evangeli de Marc que empràvem abans, ara hi podem afegir aquests grans ensenyaments de Jesús que Mateu ens proposa. Mateu pren, no sabem ben bé de quines fonts, tota una col·lecció d'ensenyaments de Jesús que organitza de la manera següent:

Sermó de la Muntanya (caps. 5-7)

Missió dels Dotze (9,35-10,42)

Paràboles (cap. 13)

Discurs de l'Església (17,24-18,39)

Fariseus (23,1-36)

Parusia (24,3-25,46)

Si li hagués de posar un títol que resumís el propòsit de Mateu faria així: MATEU O L'ARRIBADA DEL NOU MOISÈS. ¿Com demostra Mateu que amb Jesús ha arribat un nou Moisès i més que Moisès? El truc de Mateu és presentar-nos aquest Jesús i el que li passa..., però Mateu compta que els seus oients coneixen fil per randa la vida de Moisès (com tot bon jueu coneix) i que quan escoltin la vida de Jesús les seves ments faran la resta: compararan, veuran les sorprenents semblances de tots dos personatges, però subtilment s'adonaran de la superioritat de Jesús en comparació amb Moisès. Els textos que Mateu emprà parlant-nos de Jesús amb les seves relacions amb l'Antic Testament corresponents a Moisès són els següents:

Un noi que neix miraculosament de pares jueus: Mt 1,18 // Ex 1,15-20

Un tirà de la terra que vol matar-los: Mt 2,13-15 // Ex 1,8-10

És protegit sobrenaturalment de tot mal a Egipte: Mt 2,19-23 // Ex 2,1-9

Surt d'Egipte i passa a través de les aigües: Mt 3,13-17 // Ex 14,17-31

Anada al desert on és provat: Mt 4,1-11 // Ex 14,22-25

Puja a la muntanya i dona la Llei de Déu als qui l'han seguit: Mt 5-7 // Ex 19,9-13

Que això és quelcom volgut per l'autor, ho podem fer palès si comparem el text de les Benaurances a Mateu i a Lluc. Les Benaurances a Mateu estan dites a la muntanya i segons Lluc estan dites a la plana. On es van dir, ¿a la plana o a la muntanya? Geogràficament no ho sabem (que és el que nosaltres, avui, voldríem saber primer de tot). Però això és el que els evangelistes fan per donar un èmfasi concret al seu relat. L'important és l'ensenyament, no el lloc on s'ensenyava. Però el lloc on es dona l'ensenyament Sí que és important per a la comunitat a la que s'està dirigint l'autor, perquè Mateu està parlant, recordem-ho, a majoria jueva i, per tant, si vol dir que

Jesús és el nou Moisès, l'ha de situar a la muntanya. La muntanya, per a la seva cultura, és el lloc per antonomàsia on Déu es revela, on Déu parlà cara a cara amb Moisès, on Déu va donar la Llei a Moisès. Ara, el nou Moisès està també a la muntanya, parla des de la muntanya, ensenya des de la muntanya i dona, de part de Déu, la Llei al poble, aquesta Llei que comença amb les benaurances i amb tots els altres ensenyaments (**Mt 7-9**). Aquesta muntanya és un nou Sinaí per a Mateu i la seva comunitat.

La clau per mirar d'entendre tot això la podem trobar aquí, són paraules de Jesús: *No us penseu que he vingut a anul·lar els llibres de la Llei o dels Profetes; no he vingut a anul·lar-los, sinó a dur-los a la plenitud (...)* **Jo us dic** que, si no sou més justos que els mestres de la Llei i els fariseus, no entrareu pas al Regne del cel. (**Mt 5,17.20**). Jesús, com un nou legislador d'una categoria superior a Moisès, no ve a substituir la Llei per un ensenyament nou, sinó que vol dur a la plenitud aquesta Llei. Això explica també per què, des del principi, els cristians han guardat amb molta cura les Escripures jueves, l'Antic Testament: aquest ens parla de Jesús i sense aquests textos no podem entendre la novetat que Jesús representa portant a plenitud la Llei de Moisès.

A aquest evangeli, li podríem posar per títol: JESÚS O LA LLEI DELS MÀXIMS. Mateu demanarà a la seva comunitat justament això. Ell, presentant Jesús com ens el presenta, evidencia l'autoritat especial de Jesús. Aquesta autoritat la trobem definida d'alguna manera en aquesta col·lecció de **Però jo us dic...** de Jesús que trastoquen la tradició dels fariseus i volen recordar el nucli, l'esperit de la Llei, la intenció de Déu mateix. Jesús és qui ens demana anar més enllà de la Llei. Això també és un avís per a nosaltres, perquè som molt còmodes i ja sabem bé allò de "feta la Llei, feta la

trampa". Religiosament també ho fem. I Jesús demana als seus seguidors aquesta llei dels màxims, perquè la llei no es pot quedar en la lletra, necessita un esperit que li doni forma, que la vivifiqui i permeti la seva adaptació, perquè el món del segle I en què va viure Jesús no és el mateix que el món del segle XXI en el que estem vivint nosaltres. Per tant, no ens podem agafar a la lletra la llei. Però Jesús i Mateu, amb aquestes paraules de Jesús, ens estan dient: *La llei no ha caducat, la llei està en vigència, però hem de complir-la amb els criteris de Jesús.* ¿Quins són aquests criteris de Jesús? Mateu ens diu que els podrem reconèixer formulats en les antítesis que, com dèiem, fan així: **Ja sabeu que es va dir... però jo us dic... (Mt 5,21-48).** És un plus que Jesús hi afegeix, i nosaltres farem bé de tenir-ho en compte.

Se us va dir no matis, però jo us dic que tot el que s'irrita, qui insulta el seu germà està matant (v. 21). I té tota la raó, que a vegades per matar no es necessita anar amb un ganivet i clavar-li a algú, sinó que hi ha maneres més subtils de matar l'altre, d'anul·lar-lo, com ara la indiferència o el menyspreu.

No cometis adulteri... (v. 27). Jesús dirà: *Tothom qui mira...*, perquè sap que darrere d'una mirada hi ha tot un univers de pensaments que brollen i que poden acabar en accions ben concretes que estan lluny de la voluntat de Déu.

Si algú es divorcia... (v. 31). I Jesús dirà: *Tothom que es divorcia...* Ja ho sabem que Jesús no pot entendre un amor a mitges, que només cerqui la perfecció en l'altre a través, potser, de l'exigència i la humiliació i no en mi. Cal recordar que en temps de Jesús l'home podia divorciar-se de la seva dona per la cosa més nímia. Aquí també hi ha un donar dignitat a la dona del seu temps.

No trenquis els juraments... (v. 33). En canvi Jesús dirà: *No juris mai...* Normalment amb el jurament cerquem que l'altre ens cregui, que es refii de la nostra paraula donada. Jesús, en canvi, cerca que la nostra vida sigui transparent, que aquesta ja parli amb prou eloqüència per si mateixa com perquè n'hi hagi prou amb el nostre "sí" o el nostre "no".

Ull per ull... (v. 38). Jesús dirà: *No us hi torneu...* L'ull per ull ja era una mesura jurídica per posar fre a la venjança personal. I

Prehistòria o relats de la infantesa (1,5-4,13)

Activitat a Galilea (4,14-9,50)

Camí vers Jerusalem (9,51-19,28)

Estada a Jerusalem (19,29-21,38)

Passió i glorificació (22,1-24,53).

Lluc té moltes parts pròpies molt boniques

avui dia, a Orient, encara funciona una mica aquesta idea *refinada* de venjança. Però Jesús ens proposa un camí que passa per acollir el mal que l'altre ens pot reportar i anul·lar-lo amb el bé perquè la venjança i l'odi no s'estenguin com una taca d'oli. És el camí de la pau, dels pacificadors.

Estima els altres... (v. 43). Jesús dirà: *Estimeu els vostres enemics...* La llei escrita de Moisès i la llei oral dels rabins acabaven dient: *Estima els altres, estima el teu proïsme, estima els de casa teva, però a l'enemic mai.* Jesús diu: *Estimeu els vostres enemics...* Quin canvi! ¿Quina altra religió proposa això de manera tan clara? El text clau que resumeix aquesta **lleï de màxims** diu: *Sigueu perfectes com ho és el vostre Pare celestial (Mt 5,48).* Abans el mateix Mateu en un altre lloc havia dit: *Sigueu més perfectes que els savis de la llei, que els mestres de la llei.* Ara diu: *Sigueu perfectes com ho és el vostre Pare celestial, la nostra mesura és Déu mateix, l'amor que Ell ens mostra, és l'amor que nosaltres hem de tenir per als altres. No és fàcil... Però, ànims!, que no estem sols en aquest camí de perfecció cristiana!*

Jesús a l'Evangeli de Lluc

L'esquema de l'evangeli de Lluc que ens pot servir de guia en la nostra lectura personal és aquest:

Pròleg (1,1-4)

i molt ben distribuïdes en el conjunt del seu relat final. Lluc està més interessat a comparar, de bon principi, Joan Baptista (personatge molt secundari en Marc i Mateu) amb Jesús i ho farà relatant-nos l'anunci del naixement de tots dos, les circumstàncies que envolten tots dos naixements, la predicació de tots dos ja essent adults. Així que Lluc comença el seu evangeli amb aquesta mena de vides paral·leles de Joan Baptista i Jesús, amb aquesta mena de prehistòria o relats d'infantesa de tots dos personatges, per fer més evident la novetat que representarà Jesús (Joan representaria el darrer profeta d'Israel, un dels més grans; l'evangeli de Joan, segurament recollint aquesta herència de Lluc, presentarà el Baptista específicament com a *precursor* del Messies).

Si bé la divisió en capítols no és originària dels nostres autors (el text solia escriure's en majúscules i seguit, podem fer-nos la idea de la dificultat que implica la traducció quan cal saber separar bé les paraules per no traduir malament), ara que tenim el text dividit així, ens permet de veure fàcilment que Lluc dedica deu capítols al camí de Jesús vers Jerusalem. Això vol dir que per a Lluc és important *el que fa i el que diu* Jesús quan va cap a Jerusalem (el lloc on s'anuncia per endavant que Jesús hi morirà). Tres capítols dedica a la seva estada a Jerusalem. L'evangeli de Lluc,

però, acaba amb l'Ascensió de Jesús (cap altre Evangeli en parla, només apareix en Marc en l'apèndix afegit al final originari, com ja vam dir més amunt en parlar d'aquell evangeli), però ja sabeu que Lluc té un altre llibre. Que la seva obra consta expressament de dos volums. Lluc no acaba la seva història de Jesús en l'evangeli sinó que aquest evangeli té una segona part: el llibre dels *Fets dels Apòstols*. Jesús puja al cel, però, com que és viu, acaba enviant del Pare, com va prometre, l'Esperit Sant. Ara Jesús és viu a través del seu Esperit i la vida de Jesús s'encarna ara en la seva Església. L'aposta de Lluc és interessant, perquè ens demostra, explicant-nos els primers passos dels deixebles després de la resurrecció de Jesús i amb la conversió i viatges missioners de Pau, que Jesús segueix actuant en el món i en les vides de la gent d'una manera nova, però igualment eficaç. Nosaltres som el cos, l'Església és el cos de Crist; per tant, el que nosaltres fem és continuar aquesta obra de Jesús enmig del món. Lluc ens vol recordar la responsabilitat que com a creients tenim de ser testimonis de Jesús en el nostre món. De ser les seves mans, els seus peus, els seus ulls i llavis, per a portar el missatge i la presència de Jesús arreu.

Però tornem a l'Evangeli (no toca ara parlar dels *Fets dels Apòstols*). Un títol que ens pot ajudar com a clau de lectura d'aquest evangeli seria el següent: LLUC O EL MESSIES REBUTJAT.

En aquest sentit hi ha un text en l'evangeli que penso dona veritablement aquesta clau de lectura com a quelcom volgut expressament per l'evangelista. El text és **Lc 4,16-30**. Lluc narra el moment en què Jesús va a la sinagoga de Natzaret. Allà li donen el rotlle del llibre d'Isaïes, l'obre, i comença a fer lectura d'aquest llibre. I Jesús, llegint el llibre d'Isaïes diu: *L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè Ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona*

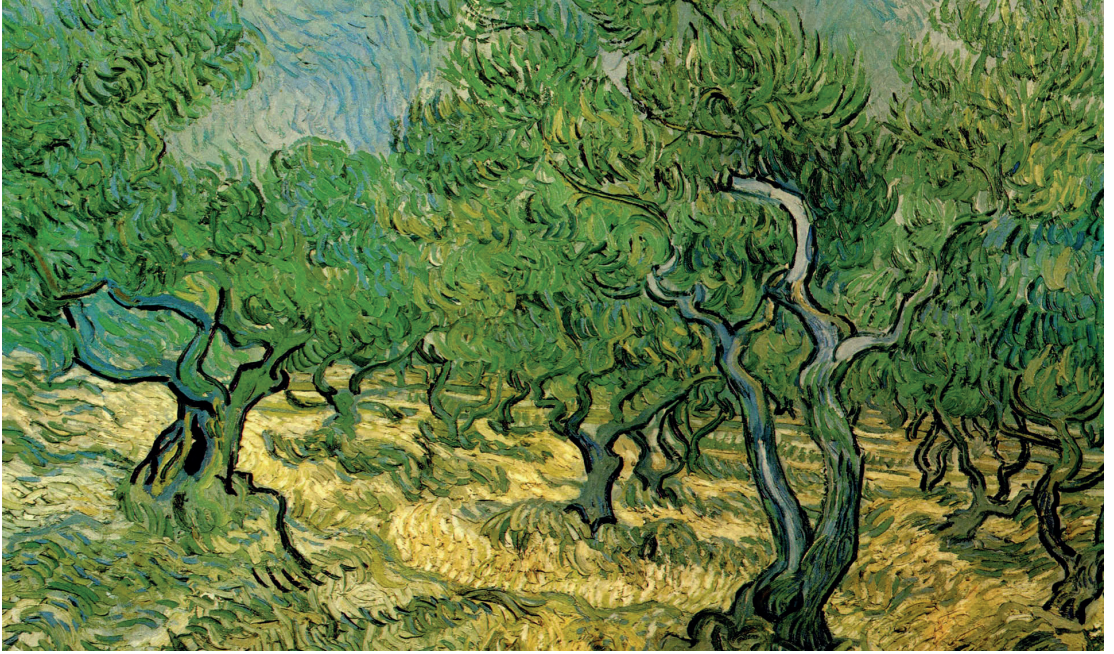
nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor.

És un text prou important com perquè Rudolf Schnackenburg¹, un autor que fa un dens repàs de la persona de Jesús en tots quatre evangelis, es deturi en aquest passatge i digui que aquí l'evangelista Lluc està fent un resum de tot allò que li passarà a Jesús, perquè és presentat com aquell que té l'Esperit de Déu; per tant, és un profeta ungit per Déu mateix; explica què es el que farà i explica com acabarà per fer el que farà, ja que quan acaba de fer aquesta lectura, Jesús es troba amb el rebuig frontal de la gent del seu poble, fins al punt que ha d'escapolir-se d'entre la gent per no ser estimbat muntanya avall. Per tant: Lluc ens posa davant un resum de la vida de Jesús, un resum del que trobarem en l'evangeli que segueix després d'aquest passatge.

Lluc presenta Jesús des del principi com aquest profeta, el profeta per antonomàsia que fa miracles per obra de Déu. Jesús apareix, a més, com el profeta no només del poble d'Israel, sinó també dels gentils (**Lc 4,25-27**), perquè la profecia d'Isaïes ja parla que anirà no només a la gent d'Israel sinó a tots els altres pobles. El seu missatge és universal.

Semblant al que Mateu va fer amb Jesús i Moisès, Lluc ho farà ara amb alguns textos que suggeriran als seus oients correspondències entre Jesús i profetes importants de la seva història. Si comparem, per exemple, el *Magníficat* (**Lc 1,46-55**) amb **1 Sam 2,1-10** (el càntic d'Anna, mare del profeta Samuel) veurem que hi ha paral·lelismes interessants. El *Magníficat*, pròpiament, és un text de Lluc

1. L'obra en qüestió és *La persona de Jesucristo reflejada en los cuatro evangelios*, Herder, Barcelona 2009.

(no el trobarem en cap altre evangeli, és collita pròpia); això ens indica que Lluç coneix aquest text de l'Antic Testament i n'aprofita el sentit i l'ocasió per a escriure el bell càntic de Maria i així dir-nos que Jesús és ungit també amb aquest segell de profeta. Anna, la mare de Samuel, era una dona estèril. Sabem que Maria era verge i no es podia esperar que tingués un fill com el va tenir, sense intervenció de baró. El miraculós naixement de tots dos (amb les característiques especials de Jesús) ens recorden la intervenció de Déu en la història i l'estil de vida que durà Jesús.

També tenim **1 Re 17,17-24** que parla d'un miracle del profeta Elies. El profeta Elies és acollit a casa d'una vídua que té un fill, i aquest fill es mor. I la mare, després d'esbrincar el profeta pel dolor de rebre un fill que no havia demanat i que ara ha vist morir, li prega que el ressusciti. I el profeta el ressuscita. Lluç té en ment aquest relat en l'episodi de Jesús i la vídua de Naïm a **Lc 7,11-17**. Jesús s'atansa a Jerusalem i troba aquesta processó fúnebre d'una dona amb el seu únic fill que és mort. Jesús fa aturar la trista comitiva i el ressuscita davant la sorpresa de tots. Amb aquest trenat de textos que tenen el seu

paral·lel en l'Antic Testament on els protagonistes són profetes cabdals de la història jueva, Lluç ens vol recordar que la vida i la fi de Jesús serà com la d'aquests grans profetes. Jesús farà miracles més grans, però la seva fi serà també la incomprensió i el rebuig com la que visqueren molts profetes del passat.

Això darrer Lluç (**13,32-35**) ho fa notar posant en llavis de Jesús unes paraules dures que presagien la seva fi: *Jerusalem, Jerusalem, que mates els profetes i apedregues els qui et són enviats! Quantes vegades he volgut aplegar els teus fills com una lloca aplega els seus pollets sota les ales, però no ho heu volgut (v. 34)*. Jesús mateix diu que va a Jerusalem perquè no hi ha profeta digne de tal nom que mori fora de la Ciutat Santa. Sap que a Ell també li passarà i, malgrat això, admet el repte, *endureix el seu rostre* i enfila cap a Jerusalem. Per tant, per a Lluç, Jesús és el Messies, en el sentit d'ungit, és el gran profeta rebutjat del poble.

Lluç té força textos propis que podríem catalogar així:

Pròleg (1-3)

Bon Samarità (10,30-35)

Fill Pròdig (15,11-32)

El ric Llätzer (16,19-31)

El fariseu i el cobrador d'impostos (18,10-14)

Emmaús (24,13-35)

Jerusalem (24,36-49)

L'Ascensió (24,50-54)

En aquests textos es revela aquest Jesús que obra grans miracles i que apropa d'una manera especial el Pare als qui pertanyen als estrats més baixos de la seva societat: malalts, publicans, prostitutes... Lluc és especialista en revelar-nos un Déu que no fa diferència entre les persones i que té una mirada de misericòrdia per a tothom. El genial relat del *Fill Pròdig* és en realitat el gran relat que presenta l'amor incondicional i sempre fidel de Déu Pare per als seus fills.

Una altra característica de Lluc són els textos propis on les protagonistes són les dones. No se sap la raó d'aquesta peculiaritat, però sovint Lluc, quan presenta un model masculí ho fa posant un model femení al costat. Potser els seus oients o lectors eren majoritàriament pagans i la situació de la dona (almenys de la dona lliure a l'hel·lenisme i a Roma) era un xic més rellevant. Potser, al contrari, veient que la dona era la més desfavorida en la seva societat la fa aparèixer també en el seu evangeli per donar-li relleu i dignitat i saber que Jesús també està al seu costat en les seves penúries i les injustícies de les quals solen ser objecte. Com sigui, a nosaltres ens ajuden a veure que el missatge de Déu és per a tothom, que Déu no entén de sexes, o a l'inrevés, que els coneix molt bé perquè a tots dos els ha creat, i a tots dos s'hi fa proper. Els textos més importants són aquests:

La vídua de Sarepta (4,25s)

La vídua de Naïm (7,11-17)

La pecadora que ungeix Jesús (7,36-50)

Les dones que segueixen Jesús (7,36-50)

Marta i Maria (10,38-42)

Benaurança sobre una dona i del poble (11,27s)

Guarició de la dona encorbada (13,10-17)

Paràbola de la dracma perduda (15,8-10)

Paràbola del jutge injust i la vídua (18,1-5)

Dones que ploren a la via dolorosa (23,27-31)

Conclusió

És, sens dubte, una gran sort que ens hagin arribat aquests rostres de Jesús a través de la mirada de Marc, de Mateu i de Lluc (com també, naturalment, de Joan, tot i que aquí no ho hàgim tractat), perquè Jesús és un personatge històric difícil de definir, d'encabir en un sol mot, en una sola paraula: Revolucionari? Filantrop? Filòsof? (alguns dels mots en què avui s'intenta encabir Jesús). Llegir els evangelis, que aquí proposem, amb aquestes humils claus de lectura ens permetrà de veure que no és fàcil definir Jesús i que cada evangelista l'ha mirat d'una determinada manera, però no sols l'ha mirat..., també l'ha viscut i l'ha cregut i així l'ha proposat a la fe de la seva comunitat. Avui l'Església ens proposa de confiar i creure en Jesús dins d'aquesta diversitat d'imatges que són els evangelis, perquè Jesús no ens sigui un estrany, sinó el nostre company de camí. Tots els evangelistes, però, fan una sola veu confessant que aquest Jesús no és Moisès, no és Joan Baptista, no és un profeta qualsevol, és el Fill del Déu viu que ha vingut a compartir la nostra vida i que ara és viu enmig de la seva Església, dels homes i dones que el confessen, el viuen i l'encarnen en el dia a dia. Ell ens segueix parlant a tu i a mi, avui i sempre. Farem bé d'escoltar la seva veu a través d'aquests testimonis que ens han arribat per escrit. ¿Ens hi atrevim?